Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (šestého senátu)

14. září 2017 *

„Řízení o předběžné otázce – Povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel – Směrnice 72/166/EHS, 84/5/EHS, 90/232/EHS a 2009/103/ES – Krádež vozidla – Dopravní nehoda – Tělesná a věcná újma, kterou utrpěl pojištěný a současně majitel vozidla jako chodec – Občanskoprávní odpovědnost – Náhrada škody – Krytí povinným pojištěním – Výluky – Vnitrostátní právní úprava vylučující pojištěného, který je majitelem vozidla, z náhrady škody pojišťovnou – Slučitelnost s uvedenými směrnicemi – Pojem ‚třetí osoba poškozená nehodou' “

Ve věci C-503/16,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře, Portugalsko) ze dne 16. června 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 23. září 2016, v řízení

Luís Isidro Delgado Mendes

proti

Crédito Agrícola Seguros – Companhia de Seguros de Ramos Reais SA,

SOUDNÍ DVŮR (šestý senát),

ve složení E. Regan, předseda senátu, A. Arabadžev (zpravodaj) a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokát: P. Mengozzi,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za Crédito Agrícola Seguros – Companhia de Seguros de Ramos Reais SA V. Ferreirou Piresem, advogado,

– za Evropskou komisi P. Costa de Oliveira, jakož i K.-P. Wojcikem a B. Rechenou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska

vydává tento

* Jednací jazyk: portugalština.

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 12 odst. 3 a čl. 13 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. září 2009 o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (Úř. věst. 2009, L 263, s. 11).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Luísem Isidrem Delgado Mendesem a společností Crédito Agrícola Seguros – Companhia de Seguros de Ramos Reais SA (dále jen „CA Seguros“) ve věci náhrady škody utrpěné L. I. Delgado Mendesem při dopravní nehodě uvedenou společností v rámci občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel.

Právní rámec

Unijní právo

3 Článek 3 odst. 1 směrnice Rady 72/166/EHS ze dne 24. dubna 1972 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (Úř. věst. 1972, L 103, s. 1; Zvl. vyd. 06/01, s. 10, dále jen „první směrnice“) zněl takto:

„Každý členský stát přijme […] veškerá nezbytná opatření, aby zajistil, že občanskoprávní odpovědnost z provozu vozidel, která mají obvyklé stanoviště na jeho území, byla kryta pojištěním. Rozsah pojištěné odpovědnosti a podmínky pojistného krytí se určí na základě těchto opatření.“

4 Článek 1 odst. 1 druhé směrnice Rady 84/5/EHS ze dne 30. prosince 1983 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel (Úř. věst. 1984, L 8, s. 17; Zvl. vyd. 06/07, s. 3), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/14/ES ze dne 11. května 2005 (Úř. věst. 2005, L 149, s. 14, dále jen „druhá směrnice“) uváděl:

„Pojištění uvedené v čl. 3 odst. 1 [první směrnice] musí povinně zahrnovat jak věcné škody, tak škody na zdraví.“

5 Článek 2 odst. 1 druhé směrnice stanovil:

„Každý členský stát přijme potřebná opatření k zabezpečení toho, aby pro účely čl. 3 odst. 1 [první směrnice] bylo ve vztahu k nárokům třetích osob poškozených nehodou považováno za neplatné jakékoli zákonné ustanovení [ustanovení práva] či smluvní ujednání obsažené v pojistce vydané podle čl. 3 odst. 1 [první směrnice], které z pojištění vylučuje užívání či řízení vozidel

– osobami, které k tomu nejsou výslovně či nepřímo oprávněny,

[…]

Ustanovení či ujednání uvedená v první odrážce však lze uplatnit vůči osobám, které do vozidla, jež věcnou škodu nebo škodu na zdraví způsobilo, dobrovolně nastoupily, může-li pojistitel prokázat, že věděly o tom, že vozidlo bylo odcizeno.

Členské státy nemusí v případě nehod, k nimž dojde na jejich území, první pododstavec použít, nakolik může poškozený obdržet náhradu škody od orgánu sociálního zabezpečení.“

6 Článek 1 třetí směrnice Rady 90/232/EHS ze dne 14. května 1990 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel (Úř. věst. 1990, L 129, s. 33; Zvl. vyd. 06/01, s. 249), ve znění směrnice 2005/14 (dále jen „třetí směrnice“) mj. stanovil, že „pojištění uvedené v čl. 3 odst. 1 [první směrnice] kryje odpovědnost za škody na zdraví všech osob cestujících ve vozidle, s výjimkou řidiče, vyplývající z provozu vozidla“.

7 Článek 1a třetí směrnice uváděl:

„Pojištění podle čl. 3 odst. 1 [první směrnice] kryje škodu na zdraví a věcnou škodu utrpěnou chodci, cyklisty a dalšími nemotorizovanými uživateli pozemních komunikací, kteří v důsledku nehody, jejímž účastníkem bylo motorové vozidlo, mají nárok na náhradu v souladu s vnitrostátními občanskoprávními předpisy. Tímto článkem není dotčena ani občanskoprávní odpovědnost, ani výše náhrady škody.“

8 Směrnice 2009/103 kodifikovala stávající směrnice v oblasti povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, a v důsledku toho tyto směrnice zrušila s účinností k 27. říjnu 2009. Podle srovnávací tabulky uvedené v příloze II dané směrnice čl. 2 odst. 1 druhé směrnice odpovídá ustanovení čl. 13 odst. 1 směrnice 2009/103 a článek 1a třetí směrnice odpovídá ustanovení čl. 12 odst. 3 směrnice 2009/103.

Portugalské právo

9 Článek 4 odst. 1 decreto-lei nº 291/2007, que aprova o regime do sistema do seguro obrigatório de responsabilidade civil automóvel e transpõe parcialmente para a ordem jurídica interna a Directiva nº 2005/14/CE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 11 de Maio, que altera as Directivas nºs 72/166/CEE, 84/5/CEE, 88/357/CEE e 90/232/CEE, do Conselho, e a Directiva nº 2000/26/CE, relativas ao seguro de responsabilidade civil resultante da circulação de veículos automóveis (nařízení s mocí zákona č. 291/2007 schvalující systém povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a částečně provádějící směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/14/ES ze dne 11. května 2005, kterou se mění směrnice Rady 72/166/EHS, 84/5/EHS, 88/357/EHS a 90/232/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/26/ES o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel) ze dne 21. srpna 2007 (*Diário da República* 1. řada, č. 160 ze dne 21. srpna 2007) stanoví:

„Každý, vůči komu může být uplatněna občanskoprávní odpovědnost za náhradu škod na zdraví nebo věcných škod způsobených třetím osobám pozemním motorovým vozidlem, pro jehož řízení je třeba zvláštního oprávnění, nebo jeho přívěsem, které mají obvyklé stanoviště na portugalském území, si musí sjednat pojistné krytí této odpovědnosti podle tohoto nařízení s mocí zákona.“

10 Článek 11 odst. 2 nařízení s mocí zákona č. 291/2007 uvádí:

„Pojištění občanskoprávní odpovědnosti stanovené v článku 4 kryje škody způsobené chodcům, cyklistům a dalším nemotorizovaným účastníkům silničního provozu v případech a v míře, v nichž zákon upravující občanskoprávní odpovědnost vyplývající z dopravních nehod stanovuje náhradu těchto škod.“

11 Článek 14 odst. 2 písm. b) uvedeného nařízení s mocí zákona stanoví:

„Z pojistného krytí jsou rovněž vyloučeny veškeré věcné škody způsobené následujícím osobám: […] pojistníkovi.“

12 Článek 15 odst. 3 uvedeného nařízení s mocí zákona stanoví:

„V případech loupeže, krádeže nebo neoprávněného užívání motorových vozidel a záměrně způsobených dopravních nehod se pojistné krytí nevztahuje na náhradu škody, kterou jsou pachatelé a spolupachatelé povinni poskytnout majiteli […].“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

13 Dne 26. dubna 2009 pobýval L. I. Delgado Mendes se svou manželkou na jejich farmě v Chamusca (Portugalsko), na jejímž dvoře byly zaparkovány dva automobily, z nichž jeden patřil L. I. Delgado Mendesovi a druhý jeho manželce. Kolem 18:00 hodiny si dotyční všimli, že za volantem vozidla patřícího L. I. Delgado Mendesovi se nachází muž, kterého neznají a který vozidlo nastartoval. L. I. Delgado Mendes a jeho manželka okamžitě nastoupili do druhého vozu a začali prvně uvedený vůz pronásledovat.

14 Na jedné z křižovatek se vůz L. I. Delgado Mendese zastavil. L. I. Delgado Mendes rovněž zastavil, asi 20 metrů od něj, vystoupil z vozu manželky a šel ke svému vozu.

15 Řidič vozu L. I. Delgado Mendese v tom okamžiku začal couvat, takže tento vůz narazil do pravého boku vozu manželky L. I. Delgado Mendese i do samotného posledně jmenovaného, který upadl na zem. Uvedený řidič se rozjel dopředu a poté náhle a velkou rychlostí opět začal couvat, srazil L. I. Delgado Mendese, který se právě zvedl, přejel ho a vlekl ho jeho vlastním vozem přibližně 8 metrů.

16 L. I. Delgado Mendes utrpěl jako přímý důsledek nehody několik zlomenin a dalších zranění. Až do 8. února 2011 byl pod lékařským dohledem, 654 dní strávil v pracovní neschopnosti a zůstávají mu četné zdravotní následky.

17 V okamžiku uvedené nehody byla občanskoprávní odpovědnost za škody způsobené třetím osobám vozidlem L. I. Delgado Mendese pojištěna u společnosti CA Seguros, a to v rámci pojistné smlouvy uvádějící dotyčného jako pojistníka a obvyklého řidiče daného vozidla. Uvedená smlouva obsahovala mj. následující informace:

– třetí osobou je „každý, kdo v důsledku nehody, na niž se vztahuje pojistné krytí, utrpí škodu, která má být podle občanského práva nebo této pojistné smlouvy odstraněna nebo nahrazena“ [ustanovení 1 písm. e)],

– „prostřednictvím této smlouvy dochází k uzavření povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel vyžadovaného článkem 4 nařízení s mocí zákona [č. 291/2007]“ (ustanovení 2 bod 1),

– „tato smlouva se v mezích a za podmínek stanovených zákonem vztahuje na:
  a) občanskoprávní odpovědnost pojistníka, majitele vozidla […], jakož i osob, které jím oprávněně disponují nebo ho řídí, za škody na zdraví a věcné škody způsobené třetím osobám;
  b) náhradu škody, k níž jsou povinni pachatelé krádeže, loupeže, neoprávněného užívání motorových vozidel nebo záměrně způsobených dopravních nehod“ (ustanovení 2 bod 2),

– „pokud jde o nehody, k nimž dojde na území Portugalska, tato smlouva zahrnuje […] povinnost náhrady škody podle občanského práva“ [ustanovení 4 bod 1 písm. a)],

– „z povinného pojistného krytí jsou vyloučeny veškeré věcné škody způsobené pojistníkovi“ [ustanovení 5 bod 2 písm. b)],

– „v případech loupeže […] a záměrně způsobených dopravních nehod se pojistné krytí nevztahuje na náhradu škody, kterou jsou pachatelé a spolupachatelé povinni poskytnout majiteli […]“ (ustanovení 5 bod 5).

18 L. I. Delgado Mendes podal k Tribunal de Comarca de Santarém (okresní soud v Santarému, Portugalsko) žalobu znějící na to, aby bylo společnosti CA Seguros uloženo zaplatit mu náhradu škody v rámci utrpěné majetkové a nemajetkové újmy v celkové částce 210 641 eur, navýšené o úroky v zákonné sazbě počítané ode dne doručení žaloby. CA Seguros z několika důvodů navrhovala uvedenou žalobu zamítnout.

19 Uvedený soud žalobu L. I. Delgado Mendese zamítl jako neopodstatněnou zejména z důvodu, že podle čl. 15 odst. 3 nařízení s mocí zákona č. 291/2007 majitel vozidla nepatří do okruhu osob, jimž je možno z pojištění případně plnit.

20 L. I. Delgado Mendes se proti uvedenému rozsudku odvolal k Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře, Portugalsko). Tvrdí zejména, že uvedený čl. 15 odst. 3 je třeba vykládat restriktivně v tom smyslu, že vylučuje náhradu škody, pouze pokud jde o věcné škody utrpěné majitelem vozidla. Zákonodárce v něm totiž neměl na mysli takové nehody, jako byla nehoda, jejíž obětí byl L. I. Delgado Mendes. Jelikož hlavním cílem pojistné smlouvy dotčené v původním řízení je ochrana osob, které utrpí škody na zdraví, poskytnutím odškodnění, s výjimkou samotného řidiče, je možno ohledně náhrady utrpěné škody na zdraví situaci L. I. Delgado Mendese v projednávaném případě ztotožnit se situací „třetí osoby poškozené nehodou“.

21 CA Seguros se staví proti tomuto restriktivnímu výkladu a tvrdí zejména to, že by byl v rozporu s článkem 9 código civil (občanský zákoník), jelikož cílem dotyčného pojištění je krýt odpovědnost „každého, vůči komu může být uplatněna občanskoprávní odpovědnost za náhradu škod způsobených třetím osobám pozemním motorovým vozidlem“. Nelze přitom připustit, aby osoba odpovědná za rizika plynoucí z provozu motorového vozidla byla sama chráněna na základě občanskoprávní odpovědnosti tak, jako by byla třetí osobou.

22 Předkládající soud uvádí, že předmět řízení se omezuje na určení vztahu mezi skutečností vedoucí ke vzniku odpovědnosti a z ní plynoucí povinnosti odškodnit poškozeného na straně jedné a mezemi a působností pojistné smlouvy dotčené v původním řízení.

23 Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře) uvádí, že konstatoval odpovědnost řidiče vozidla L. I. Delgado Mendese, pojištěného společností CA Seguros, za nehodu i mu příslušející povinnost nahradit škody, které způsobil. Uvedený soud upřesňuje, že podle pojistné smlouvy uzavřené mezi L. I. Delgado Mendesem a společností CA Seguros je tato v obvyklých případech, v nichž se poškozený z hlediska pojistného vztahu mezi majitelem vozidla a jeho pojišťovnou nachází v postavení třetí osoby, jasně odpovědná za náhradu škod zaviněných výhradně uvedeným řidičem.

24 Věc v původním řízení se přitom vyznačuje dvěma zvláštnostmi – nehoda byla úmyslně způsobena řidičem vozidla L. I. Delgado Mendese a poškozený (a současně navrhovatel) je pojistníkem v rámci pojistné smlouvy týkající se daného vozidla.

25 Pokud jde o první zvláštnost, předkládající soud upřesňuje, že povinnost pojišťovny poskytnout náhradu škod způsobených úmyslnou dopravní nehodou je od roku 2007 zakotvena ustálenou judikaturou Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud, Portugalsko).

26 Pokud však jde o druhou z těchto zvláštností, čl. 15 odst. 3 nařízení s mocí zákona č. 291/2007 i pojistná smlouva dotčená v původním řízení výslovně stanoví, že „v případech krádeže […] a záměrně způsobených dopravních nehod se pojistné krytí nevztahuje na náhradu škody, kterou jsou

pachatelé a spolupachatelé povinni poskytnout majiteli“. Okolnosti projednávaného případu přitom odpovídají těmto dvěma situacím. Mimoto čl. 14 odst. 2 písm. b) uvedeného nařízení vylučuje rovněž „z pojistného krytí […] veškeré věcné škody způsobené pojistníkovi“.

27 Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře) a CA Seguros mají kromě toho za to, že výklad čl. 15 odst. 3 nařízení s mocí zákona č. 291/2007 navrhovaný L. I. Delgado Mendesem nesplňuje požadavky zakotvené v tomto ohledu článkem 9 občanského zákoníku.

28 Předkládající soud má nicméně pochybnosti o slučitelnosti čl. 14 odst. 2 písm. b) a čl. 15 odst. 3 nařízení s mocí zákona č. 291/2007 (dále jen „sporná právní úprava“) s unijním právem. V tomto ohledu uvádí, že druhá směrnice nahradila vztah mezi majitelem a pojistitelem, typický pro pojistnou smlouvu, vztahem mezi pojistitelem a viníkem nehody a že třetí směrnice potvrdila, že určující je, co se týče veškerých ustanovení práva či smluvních ujednání o pojistných výlukách, vztah mezi pojistitelem a řidičem, a nikoliv vztah mezi pojistitelem a majitelem, přičemž tento přístup byl v roce 2008 opakovaně uplatněn Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud).

29 Předkládající soud má dále za to, že osoby vyloučené spornou právní úpravou jsou vymezeny na základě obecných a abstraktních kritérií, což je dle Soudního dvora v rozporu s dotčenými směrnicemi. Zabývá se rovněž slučitelností uvedených výluk, založených toliko na postavení dotyčného jakožto majitele vozidla, které je předmětem nehody, se zásadou rovného zacházení.

30 Za těchto podmínek se Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Brání [unijní právo], zejména čl. 12 odst. 3 a čl. 13 odst. 1 směrnice […] 2009/103/ES, tomu, aby v případě dopravní nehody, při níž chodec, který byl úmyslně sražen svým vlastním motorovým vozidlem řízeným osobou, která jej odcizila, utrpěl škody na zdraví a věcné škody, vnitrostátní právo vylučovalo možnost přiznat tomuto chodci jakoukoliv náhradu škody na základě skutečnosti, že je majitelem vozidla a pojistníkem v jedné osobě?“

K předběžné otázce

31 Úvodem je třeba především uvést, že směrnice 2009/103 se na spor v původním řízení *ratione temporis* nepoužije. Vzhledem k okamžiku, kdy došlo k nehodě, která je jeho základem, se totiž v projednávaném případě použijí zejména čl. 2 odst. 1 druhé směrnice a čl. 1a třetí směrnice.

32 Pro poskytnutí užitečné odpovědi na položenou otázku je třeba dále vedle ustanovení výslovně zmíněných v předběžné otázce zohlednit i čl. 3 odst. 1 první směrnice, jakož i čl. 1 odst. 1 druhé směrnice.

33 A konečně vzhledem k tomu, že předkládající soud upřesnil, že povinnost pojistitele poskytnout náhradu škod způsobených úmyslnou dopravní nehodou je od roku 2007 zakotvena ustálenou judikaturou Supremo Tribunal de Justiça (Nejvyšší soud), se jeví, že položená otázka se ve skutečnosti týká nikoliv toho, zda první až třetí směrnice ukládají krytí škod způsobených úmyslnou dopravní nehodou z povinného pojištění, ale specificky toho, zda je s těmito směrnicemi slučitelné vyloučení tohoto krytí v případě chodce, je-li tento pojistníkem a majitelem vozidla, které tyto škody způsobilo.

34 Je tudíž třeba mít za to, že podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda je nutno čl. 3 odst. 1 první směrnice, čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1 druhé směrnice, jakož i článek 1a třetí směrnice vykládat v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která z pojistného krytí, a tudíž z náhrady škody poskytované z povinného pojištění občanskoprávní

odpovědnosti z provozu motorových vozidel, vylučuje škody na zdraví a věcné škody utrpěné chodcem poškozeným při dopravní nehodě pouze z důvodu, že tento chodec je pojistníkem a majitelem vozidla, které uvedené škody způsobilo.

35 V tomto ohledu je zaprvé třeba připomenout, že účelem unijní právní úpravy v oblasti povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel je zajištění volného pohybu vozidel, která mají obvyklé stanoviště na území Unie, i osob, které jimi cestují, jakož i záruka, že s osobami poškozenými nehodami způsobenými těmito vozidly bude zacházeno srovnatelným způsobem bez ohledu na to, ve kterém místě Unie k nehodě dojde (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, bod 27).

36 První směrnice, tak jak byla upřesněna a doplněna druhou a třetí směrnicí, tedy ukládá členským státům povinnost zaručit, aby občanskoprávní odpovědnost z provozu motorových vozidel, která mají obvyklé stanoviště na jejich území, byla kryta pojištěním, a zejména upřesňuje, jaké typy škod a poškozené třetí osoby má toto pojištění krýt (rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 27 a citovaná judikatura).

37 V tomto ohledu již Soudní dvůr poukázal na to, že cíl čl. 3 odst. 1 první směrnice, čl. 2 odst. 1 druhé směrnice a článku 1 třetí směrnice spočívá v záruce, že povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel umožní pro všechny spolujezdce cestující ve vozidle, které byly poškozeny dopravní nehodou, vyplacení náhrady utrpěné škody (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, bod 29).

38 Vývoj unijní právní úpravy v oblasti povinného pojištění totiž ukazuje, že tento cíl ochrany osob poškozených dopravními nehodami byl unijním normotvůrcem trvale sledován a posilován (rozsudek ze dne 4. září 2014, Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, bod 52).

39 Zejména je třeba uvést, že směrnice 2005/14 vložením článku 1a do třetí směrnice rozšířila pojistné krytí uvedené v čl. 3 odst. 1 první směrnice na škody na zdraví a věcné škody utrpěné chodci, cyklisty a jinými nemotorizovanými uživateli pozemních komunikací (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2014, Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, bod 55).

40 Vzhledem k tomu, že L. I. Delgado Mendes při nehodě dotčené v původním řízení figuroval jako chodec, je nutno konstatovat, že článek 1a třetí směrnice ukládá, aby škody na zdraví a věcné škody, které utrpěl v důsledku uvedené nehody a za něž má chodec podle vnitrostátního občanského práva nárok na náhradu škody, byly kryty povinným pojištěním jeho vozidla.

41 Co se týče konkrétně postavení pojistníka a současně majitele vozidla zapojeného do dopravní nehody jakožto osoby poškozené touto nehodou, je třeba připomenout, že Soudní dvůr rozhodl, že cíl ochrany poškozených, sledovaný první až třetí směrnicí, ukládá, aby se na právní situaci majitele vozidla, který se nacházel ve vozidle v době nehody jako spolujezdec, nahlíželo stejně jako na právní situaci jakéhokoliv jiného spolujezdce poškozeného stejnou nehodou (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, bod 30).

42 Soudní dvůr rovněž rozhodl, že tento cíl brání tomu, aby vnitrostátní právní předpis neoprávněně omezil pojem „spolujezdec, na kterého se vztahuje povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel“, tím, že z tohoto pojmu vyloučí osoby nacházející se v části vozidla, která nebyla k jejich přepravě koncipována ani nebyla k tomuto účelu vybavena (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, bod 30).

43 Soudní dvůr z toho vyvodil, že uvedený cíl ochrany poškozených rovněž ukládá, aby se na právní situaci osoby, která byla pojištěna pro řízení vozidla, avšak v okamžiku nehody byla spolujezdcem v tomto vozidle, nahlíželo stejně jako na situaci jakéhokoliv jiného spolujezdce poškozeného touto nehodou, a že skutečnost, že osoba byla pojištěna pro řízení vozidla, které nehodu způsobilo,

neumožňuje vyloučit tuto osobu z pojmu „třetí osoba poškozená nehodou“ ve smyslu čl. 2 odst. 1 druhé směrnice, pokud byla tato osoba spolujezdcem, a nikoli řidičem tohoto vozidla (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, body 31 a 32).

44 Obdobně je třeba mít za to, že skutečnost, že chodec poražený při dopravní nehodě byl pojistníkem a majitelem vozidla, které tuto nehodu způsobilo, neumožňuje tuto osobu vyloučit z pojmu „třetí osoba poškozená nehodou“ ve smyslu čl. 2 odst. 1 druhé směrnice a článku 1a třetí směrnice.

45 Jak totiž uvedl předkládající soud a právem tvrdila i Komise, okolnost, že majitel dotyčného vozidla a pojistník v jedné osobě se v okamžiku nehody nenacházel ve vozidle, ale byl jím jakožto chodec poražen, nemůže s ohledem na tentýž cíl ochrany sledovaný první až třetí směrnicí, tak jak byl uveden v bodě 41 rozsudku v projednávané věci, odůvodnit odlišné zacházení.

46 Pokud jde zadruhé o práva přiznaná poškozeným třetím osobám, je třeba připomenout, že povinnost zaručit pojištěním občanskoprávní odpovědnosti krytí škod způsobených třetím osobám provozem motorových vozidel je aspektem odlišným od rozsahu odškodnění těchto škod na základě občanskoprávní odpovědnosti pojištěného. Prvně uvedená povinnost je totiž vymezena a zaručena unijními právními předpisy, kdežto rozsah odškodnění je upraven především vnitrostátním právem (rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 28 a citovaná judikatura).

47 Soudní dvůr tak již rozhodl, že z cíle a znění první až třetí směrnice vyplývá, že tyto neusilují o harmonizaci režimů občanskoprávní odpovědnosti členských států a za současného stavu unijního práva si mohou členské státy i nadále upravit režim občanskoprávní odpovědnosti použitelný na nehody způsobené provozem motorových vozidel (rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 29 a citovaná judikatura).

48 Soudní dvůr však upřesnil, že členské státy musí své pravomoci v této oblasti vykonávat v souladu s unijním právem a vnitrostátní předpisy upravující odškodnění za nehody způsobené provozem motorových vozidel nemohou první až třetí směrnici zbavit jejich užitečného účinku (rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 31 a citovaná judikatura).

49 Jak Soudní dvůr rovněž upřesnil, uvedené směrnice by byly zbaveny takového účinku, kdyby vnitrostátní právní úprava, definovaná na základě obecných a abstraktních kritérií, pouze na základě podílu poškozeného na vzniku škody odpírala poškozenému právo na poskytnutí náhrady škody z povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel nebo takové právo nepřiměřeně omezila. Toto právo tedy lze omezit pouze za výjimečných okolností a na základě individuálního posouzení (rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 32 a citovaná judikatura).

50 Z judikatury tak plyne, že uvedené směrnice brání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje odepření či nepřiměřené omezení nároku uvedeného spolujezdce na náhradu škody z povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel pouze z důvodu, že tento spolujezdec měl podíl na vzniku škody, kterou utrpěl (rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 33 a citovaná judikatura).

51 Stejně tak je přitom tomu, pokud jde o takovou vnitrostátní právní úpravu, jako je sporná právní úprava, která umožňuje odepřít chodci nárok na náhradu škody z povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel pouze z důvodu, že se jedná o pojistníka a současně majitele vozidla, které mu způsobilo škody na zdraví a věcné škody.

52 Soudní dvůr totiž rozhodl, že čl. 3 odst. 1 první směrnice brání tomu, aby se pojistitel v oblasti občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel mohl dovolávat právních předpisů nebo smluvních ujednání za účelem odmítnutí vyplatit osobám poškozeným nehodou způsobenou pojištěným vozidlem náhradu škody (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, bod 33).

53 Soudní dvůr rovněž rozhodl, že čl. 2 odst. 1 první pododstavec druhé směrnice pouze připomíná tuto povinnost, co se týče předpisů nebo ustanovení pojistky stanovené tímto článkem vylučujících z pojistného krytí občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel škody způsobené třetím osobám poškozeným nehodou z důvodu použití nebo řízení pojištěného vozidla osobami, které nebyly k řízení tohoto vozidla oprávněny, osobami bez řidičského průkazu nebo osobami porušujícími zákonem stanovené technické podmínky týkající se stavu a bezpečnosti uvedeného vozidla (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, bod 34).

54 Jako výjimku z této povinnosti čl. 2 odst. 1 druhý pododstavec druhé směrnice sice stanoví, že určitým poškozeným, a sice osobám, které do vozidla, které nehodu způsobilo, dobrovolně nastoupily, pokud může pojistitel prokázat, že věděly o tom, že vozidlo bylo odcizeno, nemusí být s ohledem na situaci, kterou sami způsobili, vyplacena pojistitelem náhrada škody. Jak již nicméně Soudní dvůr rozhodl, výjimku z čl. 2 odst. 1 prvního pododstavce druhé směrnice lze učinit pouze v tomto zvláštním případě (rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Churchill Insurance Company Limited a Evans, C-442/10, EU:C:2011:799, bod 35).

55 Ve věci v původním řízení však není sporu o tom, že se o tento případ nejedná.

56 Za těchto podmínek je nutno konstatovat, že sporná právní úprava zasahuje do záruky, že občanskoprávní odpovědnost z provozu motorových vozidel určená na základě použitelného vnitrostátního práva bude kryta pojištěním v souladu s první až třetí směrnicí, upravené unijním právem.

57 Z toho plyne, že čl. 3 odst. 1 první směrnice, jakož i čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1 druhé směrnice je nutno vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby se pojistitel občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel mohl dovolávat takové vnitrostátní právní úpravy, jako je sporná úprava, k tomu, aby odmítl poskytnout náhradu škod na zdraví a věcných škod utrpěných třetími osobami poškozenými nehodou způsobenou pojištěným vozidlem.

58 Zatřetí je třeba uvést, že toto konstatování nemůže popřít argumentace společnosti CA Seguros, podle níž by v případě, že by mohla občanskoprávní odpovědnost vzniknout ve vztahu k samotnému pojištěnému, což by byl důsledek žádosti o náhradu škody dotčené v původním řízení, došlo k vážnému zásahu do systému této odpovědnosti.

59 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že předkládající soud upřesnil, že předmět opravného prostředku v původním řízení je v této fázi řízení omezen na rozsah krytí již určené občanskoprávní odpovědnosti pojistnou smlouvou dotčenou v původním řízení. Uvedený soud totiž tvrdí, že již uznal, že řidič pojištěného auta je odpovědný za náhradu škod, které způsobil, a uvedl, že podle pojistné smlouvy uzavřené mezi L. I. Delgado Mendesem a společností CA Seguros by tato při neexistenci sporné právní úpravy byla odpovědná za náhradu škod zaviněných výhradně uvedeným řidičem.

60 Argumentace společnosti CA Seguros tudíž není skutkově podložená, jelikož předkládající soud konstatoval nikoliv vznik občanskoprávní odpovědnosti L. I. Delgado Mendese vůči jemu samotnému, ale založení odpovědnosti řidiče vozidla zapojeného do nehody dotčené v původním řízení vůči L. I. Delgado Mendesovi.

61 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položenou předběžnou otázku odpovědět tak, že čl. 3 odst. 1 první směrnice, čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1 druhé směrnice, jakož i článek 1a třetí směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která z pojistného krytí, a tudíž z náhrady škody poskytované z povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, vylučuje škody na zdraví a věcné škody utrpěné chodcem poškozeným při dopravní nehodě pouze z důvodu, že tento chodec je pojistníkem a majitelem vozidla, které uvedené škody způsobilo.

K nákladům řízení

62 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (šestý senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 1 směrnice Rady 72/166/EHS ze dne 24. dubna 1972 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění, čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1 druhé směrnice Rady 84/5/EHS ze dne 30. prosince 1983 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/14/ES ze dne 11. května 2005, jakož i článek 1a třetí směrnice Rady 90/232/EHS ze dne 14. května 1990 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, ve znění směrnice 2005/14, musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která z pojistného krytí, a tudíž z náhrady škody poskytované z povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, vylučuje škody na zdraví a věcné škody utrpěné chodcem poškozeným při dopravní nehodě pouze z důvodu, že tento chodec je pojistníkem a majitelem vozidla, které uvedené škody způsobilo.

Podpisy.